

KOMPENDIUM WIEDZY

**dotyczące seminarium
pt. „Procedura umieszczania osób
w DPS, ZOL (za zgodą i bez zgody)”**

Warszawa, 22.08.2023 r.

Seminarium jest finansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego. Usługa jest wykonywana w ramach zadań realizowanych przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

Kompendium wiedzy dotyczące seminarium pt. „Procedura umieszczania osób w DPS, ZOL (za zgodą i bez zgody)” zostało opracowane przez Michała Soćko na podstawie treści zawartych w:

1. aktach normatywnych
2. właściwych przepisach prawa
3. wybranym orzecznictwie
4. opracowaniach autorskich

SPIS TREŚCI:

najważniejsze akty prawne dotyczące umieszczenia w DPS oraz ZOL	2
najważniejsze przepisy dotyczące procedury umieszczenia w DPS oraz ZOL.....	3
najważniejsze orzecznictwo.....	7

NAJWAŻNIEJSZE AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE PROCEDURY UMIESZCZENIA W DPS ORAZ ZOL

1. ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
2. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
3. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego,
4. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej,
5. rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie kierowania do zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych
6. ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny
7. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy
8. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego

Seminarium jest finansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego. Usługa jest wykonywana w ramach zadań realizowanych przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

NAJWAŻNIEJSZE PRZEPISY DOTYCZĄCE UMIESZCZENIA W DPS ORAZ ZOL

➤ ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej:

Pojęcie i organy pomocy społecznej

Art. 2. 1. Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

2. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a.

Art. 14. W sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735 i 1491), jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Przesłanki i zasady umieszczenia w domu pomocy społecznej

Art. 54. 1. Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

2. Osobę, o której mowa w ust. 1, kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, z zastrzeżeniem ust. 2a, chyba że okoliczności sprawy wskazują inaczej, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego na umieszczenie w domu pomocy społecznej.

2a. W przypadku gdy przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej danego typu zlokalizowanym najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej wynosi ponad 3 miesiące, osobę, o której mowa w ust. 1, kieruje się na jej wniosek do domu pomocy społecznej tego samego typu zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, w którym przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie jest krótszy niż 3 miesiące.

3. Osoba wymagająca wzmożonej opieki medycznej kierowana jest na podstawie art. 33a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych

Seminarium jest finansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego. Usługa jest wykonywana w ramach zadań realizowanych przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

ze środków publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2561, 2674 i 2770 oraz z 2023 r. poz. 605 i 650) do zakładu opiekuńczo-leczniczego lub pielęgnacyjno-opiekuńczego.

4. W przypadku gdy osoba bezwzględnie wymagająca pomocy lub jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażają zgody na umieszczenie w domu pomocy społecznej lub po umieszczeniu wycofają swoją zgodę, ośrodek pomocy społecznej, centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, lub dom pomocy społecznej są obowiązane do zawiadomienia o tym właściwego sądu, a jeżeli osoba taka nie ma przedstawiciela ustawowego lub opiekuna - prokuratora.

Wspólne skierowanie do DPS

Art. 54a. 1. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy przesłanki skierowania do domu pomocy społecznej spełniają jednocześnie osoby pozostające w związku małżeńskim lub rodzic z pełnoletnim dzieckiem, osoby te można skierować do jednego domu pomocy społecznej pomimo zakwalifikowania każdej z tych osób do różnych typów domów pomocy społecznej.

2. Kierowanie do odpowiedniego domu pomocy społecznej w sytuacji, o której mowa w ust. 1, uwzględnia konieczność zapewnienia właściwej opieki osobie wymagającej bardziej specjalistycznych usług.

3. Przepisy ust. 1 i 2 mogą mieć zastosowanie również w przypadku, gdy jedna z osób jest już mieszkańcem domu pomocy społecznej.

Decyzja o skierowaniu i umieszczeniu

Art. 59. 1. Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę mieszkańca domu za jego pobyt w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy właściwej dla tej osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej.

2. Decyzję o umieszczeniu w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy prowadzącej dom pomocy społecznej lub starosta powiatu prowadzącego dom pomocy społecznej. W przypadku regionalnych domów pomocy społecznej decyzję wydaje marszałek województwa, z zastrzeżeniem ust. 5.

3. W razie niemożności umieszczenia w domu pomocy społecznej z powodu braku wolnych miejsc, powiadamia się osobę o wpisaniu na listę oczekujących oraz o przewidywanym terminie oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej.

4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się do domów pomocy społecznej prowadzonych na zlecenie organów jednostek samorządu terytorialnego.

5. W przypadku regionalnego domu pomocy społecznej finansowanego z dochodów własnych samorządu województwa decyzję o skierowaniu wydaje organ gminy, a decyzję o umieszczeniu i opłacie mieszkańca domu za jego pobyt w tym domu wydaje marszałek

Seminarium jest finansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego. Usługa jest wykonywana w ramach zadań realizowanych przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

województwa na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1, przy czym art. 64, art. 64a i art. 64b stosuje się odpowiednio.

6. W przypadku regionalnego domu pomocy społecznej, o którym mowa w art. 56 pkt 7, decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę mieszkańca domu za jego pobyt w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy właściwej dla tej osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej. Decyzję o umieszczeniu w regionalnym domu pomocy społecznej wydaje marszałek województwa.

7. Decyzję o skierowaniu oraz o umieszczeniu w domu pomocy społecznej, o którym mowa w art. 56 pkt 7, wydaje się na czas określony nie dłuższy niż 12 miesięcy, z możliwością przedłużenia do 18 miesięcy w uzasadnionych przypadkach.

➤ **ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego**

Definicje

Art. 3. Ilekroć przepisy niniejszej ustawy stanowią

o:

1) osobie z zaburzeniami psychicznymi, odnosi się to do osoby:

- a) chorej psychicznie (wykazującej zaburzenia psychotyczne),
- b) upośledzonej umysłowo,
- c) wykazującej inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym; (...)

3) domu pomocy społecznej lub środowiskowym domu samopomocy, odnosi się to również do wszelkich form pomocy instytucjonalnej dla osób, o których mowa w pkt 1;

4) zgodzie, oznacza to swobodnie wyrażoną zgodę osoby z zaburzeniami psychicznymi, która - niezależnie od stanu jej zdrowia psychicznego - jest rzeczywiście zdolna do zrozumienia przekazywanej w dostępny sposób informacji o celu przyjęcia do szpitala psychiatrycznego, jej stanie zdrowia, proponowanych czynnościach diagnostycznych i leczniczych oraz o dających się przewidzieć skutkach tych działań lub ich zaniechania;

Warunki przyjęcia do domu pomocy społecznej

Art. 38. 1. Osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej.

2. Przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby, o której mowa w ust. 1, bez jej zgody a za zgodą jej przedstawiciela ustawowego wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej.
3. Przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby małoletniej lub ubezwłasnowolnionej całkowicie następuje za pisemną zgodą jej przedstawiciela ustawowego. Przedstawiciel ustawy wyraża zgodę po uzyskaniu zezwolenia sądu opiekuńczego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby małoletniej lub ubezwłasnowolnionej całkowicie.
4. Jeżeli przyjęcie do domu pomocy społecznej dotyczy osoby małoletniej powyżej 16 roku życia lub osoby pełnoletniej całkowicie ubezwłasnowolnionej, zdolnej do wyrażenia zgody, jest wymagane również uzyskanie zgody tej osoby na przyjęcie. W przypadku sprzecznych oświadczeń w sprawie przyjęcia do domu pomocy społecznej tej osoby i jej przedstawiciela ustawowego, przyjęcie do domu pomocy społecznej wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania tej osoby.
5. Osoba, o której mowa w ust. 1, podlega okresowym badaniom stanu zdrowia psychicznego w zakresie uzasadniającym jej pobyt w domu pomocy społecznej. Badania przeprowadza się co najmniej raz na 6 miesięcy.

Umieszczenie w domu pomocy społecznej pomimo braku zgody

- Art. 39.** 1. Jeżeli osoba, o której mowa w art. 38, lub jej przedstawiciel ustawy nie wyrażają zgody na przyjęcie jej do domu pomocy społecznej, a brak opieki zagraża życiu tej osoby, organ do spraw pomocy społecznej może wystąpić do sądu opiekuńczego miejsca zamieszkania tej osoby z wnioskiem o przyjęcie do domu pomocy społecznej bez jej zgody.
2. Z wnioskiem, o którym mowa w ust. 1, może wystąpić również kierownik szpitala psychiatrycznego, jeżeli przebywająca w nim osoba jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, natomiast nie wymaga dalszego leczenia w tym szpitalu.
3. Jeżeli osoba wymagająca skierowania do domu pomocy społecznej ze względu na swój stan psychiczny nie jest zdolna do wyrażenia na to zgody, o jej skierowaniu do domu pomocy społecznej orzeka sąd opiekuńczy.

Przymusowe doprowadzenie do domu pomocy społecznej; przymus bezpośredni

- Art. 40.** 1. Zapewnienie realizacji postanowienia sądowego o przyjęciu do domu pomocy społecznej osoby, o której mowa w art. 38, należy do starosty powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania tej osoby.
2. Jeżeli osoba, wobec której wydano postanowienie o przyjęciu do domu pomocy społecznej, odmawia stawienia się w domu pomocy społecznej lub w inny sposób utrudnia wykonanie tego postanowienia, sąd z urzędu lub na wniosek organu do spraw

Seminarium jest finansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego. Usługa jest wykonywana w ramach zadań realizowanych przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

pomocy społecznej może zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie tej osoby do domu pomocy społecznej przez Policję.

3. W przypadku wystąpienia u osoby, o której mowa w art. 38, przebywającej w domu pomocy społecznej, zachowań zagrażających jej życiu lub zdrowiu, lub życiu lub zdrowiu innych osób, można wobec niej stosować przymus bezpośredni również w celu zapobieżenia opuszczeniu domu pomocy społecznej.

Wniosek o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej

Art. 41 1. Osoba przyjęta do domu pomocy społecznej, w tym również osoba ubezwłasnowolniona, jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo oraz osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę, mogą występować do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej.

2. Z wnioskiem o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej może także wystąpić kierownik domu pomocy społecznej, jeżeli uzna, że zmieniły się okoliczności uzasadniające orzeczenie o przyjęciu osoby do domu pomocy społecznej.

3. W przypadku gdy osoba nie wyraża zgody na dalsze przebywanie w domu pomocy społecznej i nie została do niego przyjęta na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej, osoba ta, jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo, osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę lub kierownik domu pomocy społecznej mogą wystąpić do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zniesienie obowiązku przebywania w domu pomocy społecznej.

NAJWAŻNIEJSZE ORZECZNICTWO

POSIADANIE RODZINY A SKIEROWANIE DO DPS

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z dnia 1 kwietnia 2021 r., II SA/Sz 895/20: „Zbadanie sytuacji rodzinnej osoby, która miałaby skorzystać z prawa skierowania i umieszczenia jej w domu pomocy społecznej, powinno polegać na ustaleniu obiektywnych możliwości osób jej bliskich, co do ich dyspozycyjności w zakresie świadczenia niezbędnej opieki. W sytuacji, gdy egzystencja danej osoby jest uzależniona w dużej mierze od pomocy osób bliskich, od organu rozważającego możliwość umieszczenia tej osoby w domu pomocy społecznej należy oczekiwać, że zbada obiektywną możliwość osób bliskich do świadczenia opieki”.

OBOWIĄZEK WSKAZANIA KONKRETNEGO DPS

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego siedziba w Krakowie z dnia 30 maja 2019 r., III SA/Kr 304/19: „Organ zobowiązany jest wskazać nie tylko profil (typ) domu, ale i konkretną placówkę, w której ma przebywać dana osoba. Organy administracyjne obu instancji winny wskazać w decyzji konkretną placówkę, w której

Seminarium jest finansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego. Usługa jest wykonywana w ramach zadań realizowanych przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

ma przebywać dana osoba, zlokalizowaną jak najbliżej miejsca zamieszkania tej osoby, jednakże - z uwagi na pogarszający się, zagrażający życiu stan zdrowia takiej osoby - organ odwoławczy jest w stanie uzupełnić postępowanie we wskazanym wyżej zakresie”.

OBLIGATORYJNOŚĆ ŚWIADCZENIA

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 28 stycznia 2022 r., I SA/Wa 2111/21: „Decyzja organu gminy o skierowaniu do domu pomocy społecznej nie jest podejmowana w ramach tzw. uznania administracyjnego. Jeżeli bowiem dana osoba spełnia warunki z art. 54 ust. 1-2a ustawy, to organ gminy zobowiązany jest do wydania decyzji uwzględniającej żądanie strony zawarte we wniosku o skierowanie do domu pomocy społecznej”.

KWESTIE PREJUDYCJALNE W POSTĘPOWANIU W SPRAWIE UMIESZCZENIA W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie z dnia 22 czerwca 2022 r., II SA/Rz 113/22: „Organ gminy właściwy do wydawania decyzji o skierowaniu do domu pomocy społecznej nie może samodzielnie analizować, czy osoba, do której odnosi się orzeczenie sądu powszechnego spełnia wymogi do umieszczenia w domu pomocy społecznej. O tym zdecydował już bowiem sąd. Prawomocne orzeczenie sądowe zastępujące zgodę danej osoby na umieszczenie jej w domu pomocy społecznej obliguje organ do jego "wykonania" tj. do wydania decyzji o skierowaniu do domu pomocy społecznej oraz odrębnej decyzji o umieszczeniu w konkretnej jednostce tj. takiej, która uwzględnia stan zdrowia osoby mającej w nim zamieszkać”.

BEZTERMINOWY CHARAKTER ORZECZENIA SĄDU OPIEKUŃCZEGO W PRZEDMIOCIE UMIESZCZENIA DANEJ OSOBY BEZ JEJ ZGODY W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 grudnia 2015 r., I OSK 1297/14: „Orzeczenie sądu opiekuńczego wydane w trybie art. 39 w zw. z art. 38 ustawy z 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego w przedmiocie umieszczenia danej osoby bez jej zgody w domu pomocy społecznej zastępuje zgodę zainteresowanej osoby na pobyt w domu pomocy społecznej. Ma ono przy tym charakter bezterminowy. Zatem dopóki orzeczenie nie zostanie zmienione w trybie przewidzianym w art. 41 tej ustawy, postanowienie sądu opiekuńczego należy traktować jako zgodę na przyjęcie danej osoby do domu pomocy społecznej na stałe. Odmienne w tym zakresie sugestie jako gołosłowne należy zatem uznać za całkowicie nieuprawnione.